
Člověk ve společnosti

Milan Nakonečný
Sociální psychologie
Praha, Svoboda 1970, 400 stran
Edice Sociologická knižnice

Odborníci jistě uvítají rozsáhlé Nakonečného dílo o sociální psychologii. Pisatel v něm nejprve provádí čtenáře po spletitých cestách vývoje tohoto dnes již samostatného oboru. Vymezuje jeho pozici ve vztahu k obecné a vývojové psychologii, k sociologií a ke kulturní antropologii. Dále přináší doklady pro pojetí integrované determinace lidské psychiky. Tato koncepce není prozatím uznávána všeobecně. Stále ještě existují na jedné straně zastánci krajního instinktivismu a proti nim propagátoři výhradního racionalismu. Autor formuluje vlastní názor, v němž přiznává podíl na utváření lidského duševna jak vrozeným instinktivním mechanismům, tak sociální zkušenosti a kulturním podmínkám existence. Tato „zlatá střední cesta“ se ve světové literatuře reprezentuje v četných obměnách.

Po detailním rozboru kulturních

a sociálních faktorů v psychologii člověka vysvětluje Nakonečný podstatu procesu socializace jedince, formování osobnosti a způsoby jejího začlenění do společenské struktury. Objasňuje důkladně pojmy sociální percepce a komunikace a dále podává podrobnou charakteristiku motivace a tvorby postojů. Závěrečné kapitoly knihy jsou věnovány člověku ve skupině, psychologii davu a metodám sociální psychologie.

Rozdělení témat, jak je autor zvolil, má nesporně oprávnění z hlediska didaktického. Má však také svá úskalí. Některé pasáže, a to i s odkazy na provedené pokusy, opakují se na různých místech i několikrát po sobě. Demonstrováný experimentální materiál je nezřídka dosti exkluzivní. Když čteme, jak se od sebe liší sociální chování Trobriandů a Amphetů nebo Arapešů a Mundugumorů, potom tím více litujeme, že v knize není více příkladů společenských determinant z našeho kulturního okruhu. Ty nemohou být pochopitelně zcela nahrazeny ani citacemi anglosaských badatelů. Snad stálo za to více rozebrat důsledky sociální a sensorické deprivace a popřípadě také dynamiku zhoršování vztahů mezi členy malých skupin, v nichž

jsou lidé nuceni žít spolu delší dobu. Jde o problém stále živý, zejména v souvislosti s obydlováním obou pólů, s průzkumem mořského dna a s rozvojem kosmonautiky.

Vyzvedl-li jsem užitečnost Nakonečného Sociální psychologie pro odborníky, bylo to úmyslné. Způsob současného podávání názorů na jednotlivé otázky od různých autorit, mnohdy náležejících k protichůdným psychologickým školám a směrům, předpokládá, že čtenář má o těchto školách a směrech náležitou představu, zná jejich slabiny a jejich přínos. Laikovi poskytuje autor v tomto směru pomocnou ruku jen zřídka. Další překážku, kterou asi bude neoborník zdolávat ještě hůře než právě zmíněný nedostatek základního psychologického vzdělání, představuje jazyk díla. Je přímo nabit cizími výrazy, a to i tam, kde jsou české ekvivalenty k dispozici a kde by jejich užití nic neubralo na přesnosti výkladu.

Tyto kritické poznámky nemají a také nemohou snížit záslužnost Nakonečného práce. Do jisté míry však při studiu narušovaly mou „konsonanci postojového trsu“ (viz str. 278), a tak mi bránily zaujmout postoj bezvýhradně kladný. jšc